

TURSKI LOVAČKI PAS TARSUS CATALBURUN(TURSKI POENTER)

Ograk, Y. Z.¹ Urosevic, M.,² Drobnjak, D.

Sažetak: Ova rasa pasa, poznata kao Catalburnin u svojoj postojbini, a čije ime znači 'viljuška-nos', je turski poenter, retka lovačka vrsta. Usko je povezana sa gradom Mersinim, koji se nalazi na jugu Anadolije u provinciji Taurus i retko se može naći još negde u svetu. Procenjuje se da danas njihov broj ne prelazi 200 jedinki. Tarsus Catalburun nije ni standardizovan ni priznat, ali poseduje jedinstvene karakteristike i ceni se kao lokalni lovac na jarebice. Ovog psa je lako prepoznati po njegovom „podeljenom nosu“. Njihovi vlasnici ih cene zato što su dobri lovci, pametni su, veoma odani, imaju dobre odnose sa ljudima i imaju malo i gipko telo.

Cilj ovog rada je da se privuče pažnja na Tarsus Catalburun pse i njihov kritično mali broj u postojbini i da se podstaknu naučna istraživanja o ovim psima, na koje niko do sada nije obratio pažnju u nekoj naučnoj publikaciji.

Ključne reči: Tarsus Catalburun, Turski poenter, lovački pas

Uvod

Svetska kinološka organizacija (FCI) podelila je rase u deset grupa na osnovu funkcije, i donekle na osnovu porekla. Međutim, genetska analiza definisala je samo četiri osnovne genetske podgrupe pasa [9].

Mnogo različitih vrsta pasa pojavilo se tokom istorije s obzirom da su se menjale i lovačkih tehnike. Tako su i podeljeni lovački psi na hrtove, pointerere, retrievere, arapske hrtove i španijele [7]. Psi iz grupe pointera su najprepoznatljiviji od svih rasa. Svrha svake nevedene rase je da pomogne pri lovu i hvatanju lovine. Karakteristike koje su im zajedničke su njihov ležeran temperament (iako postoje neznatne varijacije) i činjenica da oni ne prave buku [10]. aziv je nastao na osnovu njihovog stava koji zauzimaju kada otkriju lovinu i kada na nju ukažu upirući nos ka njoj. Pointeri se prvi put pominju u Engleskoj oko 1650. godine. Zbog njihove odlične osobine da osete i ukažu na pravac lovine, postali su veoma popularni lovački psi [11].

U nekim veoma starim zapisima, zabeleženo je da dvomesečno štene može da se trenira za lov. Psi mogu da pronadju lovinu na dva različita načina-mirisom koji nosi vetar i mirisom sa tla. Uz pomoć mirisa iz vetra ili vazduha, pronalaze lovinu na većoj udaljenosti i tragajući za njom idu visoko podignute glave bez zaustavljanja. Mirisom za tla pronalaze lovinu na manjoj udaljenosti i tada trče sa nosom priljubljenim uz tlo [8].

Prema ustanovljenim pravilima, vrsta se opisuje kao životinja čiste rase koja živi na istom prostoru najmanje 40 godina ili šest generacija [13]. Catalburun nije ni standardizovan ni priznat, ali poseduje jedinstvene karakteristike i ceni se kao lokalni lovac na jarebice [2]. Cilj ovog istraživanja je da podstakne naučna istraživanja na ovu temu, da doprinese upotpunjavanju činjenica Catalburun pasa kao rase i da obezbedi perspektivu za uzgajanje ove vrste u budućnosti.

Poreklo

Iako ne postoje naučni dokazi, poznato da turski poenter, Tarsus Catalburun, je lovački pas, koji se gaji dugi niz godina u pokrajni Tarsa i okolnim selima. Prema pričama, fotografijama i porodicama lovaca, ovi psi se gaje u Tarsu od 1930. godine. Procenjuje se da danas njihov broj ne prelazi 200 jedinki. Može se reći da španski Pacon Navaro, najviše od svih pasa na svetu, podseća na Catalburun pse zbog njihove slične strukture nosa i opšteg izgleda. Veza između ove dve vrste je da su i Španija i Tarsus bile pod uticajem Abbasid-Umayyada još od 8. veka i Otomanskog carstva. Arapi su Catalburun pse verovatno uzeli iz Turske i odneli na Iberijsko poluostrvo tokom ovih godina [2].

Osnovne karakteristike

Catalburun pas je odličan prijatelj u lovu jer dugo ostaje veoma tih. U isto vreme ovi psi su odlični tragači i spasioci, mogu nanjušiti narkotike i mogu biti policijski psi kada se uzmu u obzir njihove sposobnosti da lako prate trag iz vazduha i sa zemlje i da se veoma lako čita iz njihovog pogleda. Shvatajući ovo, turski generalni direktor za bezbednost poslao je tim u Tarsus da odmah uzme ove pse i odvede ih Centar za obuku pasa u Ankari [3].

Catalburun psi se mogu čuvati u zatvorenom prostoru ili malim baštama a da ne uznemiravaju nikoga. Ne laju puno. Igraju se sa decom jer su i sami deca, ne ujedaju i uopšte nisu opasni. Ne prave nikakvu buku niti laju kada ih mazite. Nikada nisu ujeli ni jedno dete i veoma su osetljivi kada su u putanju deca ili bebe. Nikada nisu ujeli dete čak i onda kada ih je dete povredilo. Veoma su poslušni. Ovi psi imaju jedinstvenu gradju. Nisu visoki, više su zdepasti. Oblik nosa ih razlikuje od ostalih pasa. Nos je podeljen na dva dela, od sredine ka čelu. Čini se da ovaj pas ima dva odvojena nosa. Veoma je odan i ima odličan njuh. Možda je i površina sluzokože veća zbog karakteristične podele nosa koji je vlažan i na taj način mu se možda i povećava čulo mirisa. Nosevi ove vrste su više vlažni od noseva ostalih pasa [12].

¹ Yusuf Ziya Ograk, PhD, Assist. Professor, Cumhuriyet University Faculty of Veterinary Medicine, Sivas, Turkey;

² International Cynology Judge, Center for Preservation of Indigenous Breeds, Belgrade, Serbia;

Corresponding Author: Yusuf Ziya Ograk, Cumhuriyet University Faculty of Veterinary Medicine, Department of Animal Breeding and Husbandry, 58140 Sivas, Turkey; E-mail: yograk@cumhuriyet.edu.tr; Phone: +90.346.2191010-2561.

Poznato je da njihova visina tela varira između 45 i 63 cm, a njihova težina je između 14 i 25kg. Životni vek im je između 10 i 13 godina [6]. Krzno im je kratko, glatko i ravno, u različitim bojama ali je uglavnom bele osnove sa tamnijim šarama, od žute, narandžaste, boje pšenice, crvene, broan i nijanse crne, do trobojnih [1].

Pakon Navaro ima standardne karakteristike podeljenog nosa. Oni su veoma hrabri lovci i imaju superiorne sposobnosti za praćenje. Visina im je od 48 do 57 cm a teški su između 27 i 33 kg. Pacon Navaro ima veliku glavu. Imaju široka čela sa izražajnim obrvama. Nemaju puno krzna. Mogu imati nešto duže krzno ali to je jako redak slučaj. Duža dlaka je veoma svilenkasto u teksturi i daje psu izgled krzna. Češća je sorta sa kratkom dlakom. Njihovo krzno se obično sreće belo u kombinaciji sa narandžastom bojom. Njihovo krzno nije uvek karakteristično. Veoma su prijateljski orijentisani i odani su, i mogu biti dobri kućni ljubimci zbog svojih dobrih predispozicija [4].

Lovne karakteristike

Catalburun psi su veoma inteligentne životinje u odnosu na druge lovačke pse. Prilagodjavaju se lovu u veoma ranom periodu. Ovi psi, bilo mužjaci ili ženke, uče da love od 6-7 meseca. Lovci koriste ove pse za lov na životinje koje ne lete a kriju se na tlu, stenju ili po žbunju. Na primer, nemoguće je razlikovati prpelicu od okoline; jedino pas može da je nanjuši svojim njuhom. Lovine su onda uglavnom ptice koje imaju krila i koje mogu da lete ali isto tako i zečevi koji žive zajedno sa jarebicama i fazanima. Fazani spadaju u red lovine koja se najteže lovi s'obzirom da su veoma pametni i lukavi. Catalburun psi mogu da pronadju pticu uz pomoć svog njuha i isteraju je iz njenog skrovišta. Dakle ovaj pas lovi najlakše i najbolje. Ptice i zečevi mogu ostati nepomični i sjedinjeni sa svojom sredinom, jer instinktom znaju da će se tako sakriti. Catalburun pas sledi svoju lovinu svojim njuhom i pronalazi je čak i ako je nepokretna. On obaveštava svog vlasnika tako što zauzme poziciju. U isto vreme prestaje da maše repom iznad ptice ili zeca i miran je, skoro kao da i ne diše. Izgleda kao okamenjen, zato se ova situacija i naziva 'ukazivanje'. Sa komandom 'Šape na nju' on skače na životinju da je uhvati. Ali veoma je retko da je pas uhvati. Dovoljno je što je pas naterao da poleti ili da krene da beži što je sasvim dovoljno lovcu da može da puca na nju. Ako je već uhvatio lovinu, onda je donosi svom gospodaru. Dobro istrenirani Catalburun psi je donose svom gospodaru živu, bez oštećenja perja [12].

Tarsus Catalburun vrsta može da prati miris vazduhom ili po tlu. Stopa njihovog korišćenja posebno mirisa iz vazduha i sa tla je oko 79% i 95%; a kada koriste oba načina za praćenje onda je stopa 70% [6].

Pakon Navaro, pas koji najviše podseća na Tarsusa Catalburuna, je vrsta burbonskog ptičara. To znači da i oni na isti način ukazuju na plen. Ovi psi su karakteristični po svojoj sposobnosti da ukažu na pravac gde se lovina krije. Ova sposobnost ih čini dobrim lovačkim partnerima [4].

U studiji o tri vrste lovačkih pasa, objavljeno je da prosečna naslednost sedam osobina (umešnost u lovu, brzina, stil, nezavisnost, sposobnost traganja, sposobnost za rad na terenu i saradnja) varira od $h^2=0.006-0.28$ [5].

Zaključak

U ovom radu, može se reći da se naučna istraživanja jasno ukazuju na genetsku povezanost sa drugim poenterima, za šta se može iskoristiti niz analiza mitohondrijalne DNK i Y hromozomskih markera. Nije potrebna neka opsežna studija za utvrđivanje standarda za Tarsus Catalburun pse za lovačke sposobnosti i strukturu nosa. Pored toga, može se uraditi anatomsko i histološko poredjenje između ostalih poentera, posebno sa najbližim španskim Pacon Navarom. Iako do sada nije prijavljena nikakva abnormalnost u strukturi nosa ovih pasa, jasno je da je na ovu temu potrebno istraživanje.

Literatura

- [1] Anonym. <http://caninespk.blogspot.com/2010/12/turkish-pointer.html>, date of access: 02.03.2012. [2] Anonym. www.catalburun.com, date of access: 02.03.2012. [3] Anonym. www.evcilkopekler.com/kaynakca, date of access: 02.03.2012. [4] Anonym. <http://differentbreedsofdogs.org/pachon-navarro>, date of access: 27.04.2012. [5] Brenoe, U.T., Larsgard, A.G., Johannessen K.R. and Uldal, S.H. Estimates of Genetic Parameters for Hunting Performance Traits in Three Breeds of Gun Hunting Dogs in Norway. *Journal of Applied Animal Behavior Science*, 77; 209-215, 2002. [6] Derbentli, O. Catalburun. *Journal of Spotter Animals of Anatolia*, 79; 3: 73-74, 2008. [7] Drobnjak, D., Urocevic, M., Ograk, Y.Z., Matarugic, D. Basic Exterior Characteristics of Serbian Yellow Hound in Southern Serbia, *Eurasian Journal of Veterinary Sciences*, (In Press), 2012. [8] Frederick, H. How to Train Dogs and Cats. Press of Jennings & Graham, Chicago: 14-19, 1904, [9] Jensen, P. The Behavioural Biology of Dogs. Cromwell Press, Trowbridge, UK: 53, 2007. [10] Larkin, P. and Stockman, M. The Ultimate Encyclopedia of Dogs, Dog Breed & Dog Care, Anness Publishing Limited: 127, 2005. [11] Lipe, S.A. Pointer Dog Breed Description, History and Temperament. <http://EzineArticles.com>, date of access: 25.04.2012. [12] Sander, S. The Tarsus Catalburun dog, VCD Archive, Turkish Radio-Television Corporation, 2001. [13] Togan, I. European Regional Focal Point, Task Team Report of Risk Status and Indicators. The Evaluation Meeting of Sustainable and Conservation of Genetic Resources Program for Veterinary Animals. Antalya, 11-17 March, 2012.